GAZETA KRAKOWSKA

Nro 82.

Z KRAKOWA DNIA 13 PAZDZIERNIKA 1819. ROKU WE SRODĘ

Z Warszawy d. 5 Października.

Nieraz iuż była wzmianka w gazecie naszey o czynney gorliwości, z iaką Rząd i Obywatele Warszawy, przykładaią się do uczynienia iey Stolicą godną Wielkomyślnego Monarchy, pod którego łaskawem berłem i oycowską opieką, wszystko ożywiaiącą i pomyślną przybiera postać. Jle tu iuż przez przeciąg lat czterech zrobiono, świadczy naylepiey podziwienie tych wszystkich, którzy po kilkoletniey niebytności odwiedzaią tę odnowioną wskrzeszonego Królestwa Stolicę. Pominąwszy wiele pięknych domów prywatnych, częścią iuż ukończonych, częścią ieszcze wznoszących się, wspomniemy tu o niektórych gmachach publicznych.

Pałac dawniey Radziwiłłowski. Nayiaśnieyszy Pan przeznaczywszy go w roku przeszłym na stałe mieszkanie dla Namiestników swoich, zaięto się więc usilnie zupełnem iego prawie przekształceniem. Pałac ten należący dawniey do Xiążąt Radziwiłłów Ordynatów Nieświezkich, przez kilkadziesiątletnie podczas zaburzeń kraiowych opuszczenie, całkiem prawie spustoszony groził upadkiem, a dziś należy do rzędu naypięknieyszych pałaców, i iest iedną z pierwszych ozdób Przedmieścia Krakowskiego. Facyiata korpusu od przodu zupełnie została zmienioną w architekturze porządku Koryntskiego i przyozdobioną wspaniale, kolumnami, pilastrami, rzeźbą wklęsło-wypukłą, balustradą i posągami kamiennemi. Skrzydła zaś zaymuiące po obu stronach całą długość dziedzińca przedzielonego żelazną kratą, maiącą dwie bramy z kolumn milliarnych, ciągną się do przedmieścia Krakowskiego w porządku Jonickim, złączonym z pałacem w odpowiadaiącey ogólney zgodności z tymże gmachem. Facyiata pałacu od ogrodu urządzona iest w guście architektury Rustico w rodzaiu Rzymskim, z wielką galeryią kolumn porządku Dorycкiego. Wspomnieć tu ieszcze należy, iż gmach ten okazały, stoiąc na spadku góry od Wisły, przydaie tem większy wdzięk widokowi na całą okolicę. Wewnątrz pierwsze piętro składa się z przeznaczonych dla przyięcia gości i na bale, wielkich sal i pokoiow, od których ozdobieniem przez sztukateryie i

marmoryzacyie rozmaici artyści ieszcze pracuią.

Plac przed nowym Ratuszem. Tam gdzie dawniey w tak zwanym Pocieiowie, wśród naybardziey zaniedbaney części miasta, był stek ubogiego żydostwa i nieczystości, otwiera się teraz przed okiem przechodnia ieden z naypowabnieyszych placów. Na przeciw rozległego ratusza, stanęła pyszna w stylu starożytnym nowa budowa dla składów jarmarcznych. Dwa ią zdobią porządki, Dorycki i Jonicki. Pierwszy od dołu, sięga ponad sklepami i między piętrem, do piętra pierwszego, drugi ciągnie się przez pierwsze i drugie piętro. Przed sklepami zostawiono w dłuż rzędu kształtnych kolumn, dogodne mieysce, dla przechodzących: którzy ztamtąd przeyść mogą do Marywillu, gdzie znowu cała ściana od strony tego placu przybraną została, stosownemi arkadami dla wygody publiczney, i wieżą na zegar mieyski w guście wieku XV. Prywatne domy stojące na tymże placu, nie mało się też do upięknienia iego przykładaią.

Nowa facyiata Kościoła S. Jędrzeia, zdobi drugi plac naprzeciw inney ściany Marywillu, który to plac chociaż dotąd mniey regularny niż pierwszy, dla widoków iednak z niego na okazałą nową Mennicę (*) i na inne wznoszące się do koła budowy, stanie się w krótce nader przyiemnym. Wspomniona facyiata zaleca się kształtem i szlachetną prostotą: składa się z czterech kolumn Jonickich i stosownego przysionku.

Kościoł S. Alexandra. Opis iego architektoniczny umieściliśmy w gazecie w roku przeszłym. Dziś przydamy tylko, że w roku bieżącym budowa iego posuniętą została do sklepienia kopuły i że spodziewać się można, iż w przeszłym roku ukończony zostanie. Z części do tey chwili wykonanych, okazuie się, że w tym Pomniku, stawionym na pamiątkę pierwszego do Warszawy przybycia, Nayiaśnieyszego naszego Dobroczyńcy, starano się nadewszystko zachować proporcyie, będące duszą prawdziwey architektury.

Plany, rysunki i wykonanie wspomnionych wyżey publicznych gmachow i placów, polecone były przez JO. Xięcia Jmć Namiestnika Królewskiego, JP Piotrowi Aignerowi Budowniczemu Jeneralnemu Królestwa Polskiego, Członkowi Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego przyjaciół nauk, któremu Xże Namiestnik Królewski, raczył za starania iego i pracę, oddać naychlubnieysze pochwały.

Rozpoczęte wewnątrz Marywillu, a przez tegoż Budowniczego Jeneralnego kierowane wielkie roboty, dla nagłości prac ważnieyszych, z mnieyszym idą pośpiechem. Zachowuiemy sobie donieść o nich z czasem, iako też uzupełniać obraz odradzaiącey się Warszawy, w miarę rozwiiania się usiłowań Rzadu i całey powszechności, tak co do piękney architektury, iako też, co do ogrodów, mostów, dróg, słowem tego wszystkiego, co uprzyiemnia życie człowieka.

Z Peterzburga d. 10 Września d. k.

W nocy z 5go na 6ty N. Cesarz Jegomość wyiechał ztąd w podróż do Warszawy.

W gazecie Senackiey czytamy poniż-

(*) Gmach ten wzniesiony został podług planów przystanych z Peterzburga i zamyka w sobie machinę parową pierwszą w kraiu naszym.

szy Ukaz: Rządzący Senat wysłuchawszy: naprzód Imiennego Jego Cesarskiey Mości Ukazu pod dniem 20 przeszłego Lipca, w którym wyrażono: „Ukazem Naszym, danym dnia dzisieyszego do Ministra spraw duchownych i kraiowego oświecenia, oświadczyliśmy mu wolę Naszę, względem ustanowienia osobnego urzędu, dla sprawowania w Państwie interessów duchownych wyznania Ewanielickiego, pod nazwaniem: Jeneralny Ewanielicki Konsystorz Państwa, i rozkazaliśmy mianowanemu przez Nas Prezesowi tegoż Konsystorza Jenerał Porucznikowi Hrabiemu Liwen, pod przewodnictwem pomienionego Ministra, niezwłocznie ułożyć proiekt urządzenia i etat tey nowey władzy, po których przez Nas potwierdzeniu, pomieniony Jeneralny Ewanielicki Konsystorz Państwa, rozpocznie właściwe sobie działania, a osobne konsystorskie posiedzenie w tych sprawach przy Justyckolegium interessów Inflantskich i Estońskich, ustanie. Nim się to dopełni, poruczyliśmy Ministrowi spraw duchownych i narodowego oświecenia urządzić, izby posiedzenia konsystorskie odbywały się pod prezydencyą Prezesa Jeneralnego Ewanielickiego Konsystorza Państwa, Hrabiego Liwena, w obecności Vice-Prezesa tegoż Konsystorza Radcy Stanu Pezarowiusa, na będących dotąd zasadach, z dawnieyszemi członkami i kancellaryą, w tymże samym domu. Na skutek czego, Rozkazuiemy Senatorowi uczynić zależące od niego rozrządzenia względem oddzielenia Justyckolegium spraw Inflantskich i Estonskich, od spraw duchownych izby konsystorskiey, które dotąd były złączone, ażeby po ostatecznem urządzeniu Jeneralnego Ewanielickiego Konsystorza Państwa, Justyckolegium rozpoczęło działania w rzeczach prosto do niego należących. „I powtóre: przełożenie Jenerała piechoty, Ministra sprawiedliwości i Kawalera Xiążęcia Dymitra Iwanowicza Łabanowa Rostowskiego, do którego przyłączył otrzymany od Ministra spraw duchownych i kraiowego oświecenia, w kopii Naywyższy Ukaz Imienny, dany mu w dniu 20 tegoż Lipca, w brzmieniu następuiącem: „Z przedstawionych Mi przez was, na skutek rozkazu Moiego, zdań członków Izby konsystoryalney Justyckolegium spraw Inflantskich i Estońskich, co do xięgi zbioru pieśni byłego Pastora Kościoła S. Katarzyny Busse, i textów Pisma S. przeciwnie położonych w mieyscach w xięgach tych odznaczonych, z mocnem zasmuceniem uyrzałem, iż zdania większey części członków, na czczych sofizmatach oparte, maią za cel nie wsparcie prawd nauki Chrześciańskiey, w Piśmie S. zawartych, lecz tylko obronę wspomnionego zbioru pieśni, nie uważaiąc na iawną sprzeczność wielu z nich z Pismem S. i niezgodę z Duchem Chrześciańskim, w xiędze tey, przeznaczoney do składania modlitw i chwały Nayświętszego Boga w Jego świątyni, którey cała osnowa powinna budować i pobudzać serca do modlitwy, znalazły się ku zadziwieniu mieysca, pot zeburzące obiaśnienia dla odebrania im gorszącego wykładu; takie prawidła, które zaledwie znaleść się mogą w dobrych moralnych xięgach pogańskich, myśli, które nie mogą bydź śpiewane w żadnem uczciwem towarzystwie. Wiele podobnych zdarzeń dochodziło iuż do Moiey wiedzy, i z wielu

wagę Moię na stan rządu tego Kościoła. Podług mocy wszystkich przywileiów, ściągaiących się do wolności odprawiania w Rossyi obrzędów, Kościół Ewanielicki cieszył się dotąd pod nazwaniem Ewanielicko-Luterskiego, udzieloną sobie opieką, na zasadach potwierdzonego od przodków moich Królewsko-Szwedzkiego urządzenia kościelnego 1685 roku, które w nauce wiary zalecą trzymać się trzech powszechnych Symbolów wiary: Auszgurgskiego wyznania 1530 roku, i tak nazwaney xięgi *liber concordiae*, pod nazwaniem zaś Ewanielicko-Reformowanego, Kościół ten przyięty i znaiomy w *Rossyi*, iako trzymaiący się postanowień Synodu Berneńskiego 1532 roku, zgodnych postanowień Szwaycarskich (*consensus helveticus*) i katechizmu Heydelbergskiego. Wszyskie zaś te postanowienia przyymuią za osnowę, dla siebie Słowo Boże, czyli xięgi Pisma S. starego i nowego testamentu. Na samey tylko wiadomości o takowych prawidłach i postanowieniach, przez Ewanielicki czyli Protestancki Kościół uroczyście uznanych i obiawionych, utwierdza się byt iego w tem Państwie, wolny i zabezpieczony od wszelkiego ścieśnienia.

Ze względu na to, i podług prawa, iednoczącego w samem ustanowieniu Kościoła Ewanielickiego, do władzy rządzącey, uważam za święty dla siebie obowiązek w obliczu Boga i w obliczu tegoż samego Kościoła, zasłonić go od wprowadzania prawideł, zbaczaiących od moralności Chrześciańskiey. Dla czego uznałem za potrzebną, ustanowić dla wyznania Ewanielickiego w Rossyi dostoyność Biskupią podobnie, iak ta dostoyność znayduie się dla Protestantów w Finlandyi i innych Państwach, iako to: w Szwecyi, Danii i Prusach. Na ten stopień nie zaniedbam wybrać i naznaczyć dostoynego w uwadze moiey z duchowieństwa tegoż wyznania. Biskupa tego zwyczayne mieszkanie będzie w S. Peterzburgu, i pod iego osobnym dozorem będą odtąd zostawały wszystkie Ewanielickie kościoły i całe ich duchowieństwo w Rossyi. Prócz tego dla odbywania spraw duchownych tego wyznania, dla przestrzegania pełnienia ustaw kościelnych, zgodności xiąg kościelnych i nauki z przyiętemi za zasadę prawidłami, oraz życia i postępków osób duchownych, stanowi się osobny urząd, pod nazwaniem: „Jeneralny Ewanielicki Konsystorz Państwa, w którego wiedzy i podległości będą: wszystkie Konsystorze, wyższe Konsystorze, Synod Ewanielicki Litewski i dalsze mieysca Ewanielickie, Juryzdykcye, kościoły i parafiie, z należącem do nich duchowieństwem. W tym Konsystorzu Państwa, oprócz Prezesa, Vice-Prezesa i dwóch członków świeckich, będą także zasiadać Biskupi z dwoma członkami duchownemi: Biskup z tytułem duchownego Prezesa, a członki z tytułem wyższych Radców konsystorskich. Prezesem Jeneralnego Ewanielickiego Konsystorza Państwa, teraz mianuiąc kuratora edukacyynego wydziału Dorpackiego, Jenerała Porucznika, Hrabiego Liwena, a Vice-Prezesem Radcę Stanu Pezarowiusa, i zostawuiąc obu przy teraźnieyszych ich obowiązkach, Rozkazuię wam urządzić, iżby posiedzenia konsystoryalne przy Justyckolegium, odbywały się odtąd pod prezydencyą Hrabiego Liwena, i w obecności Vice-Prezesa Pezarowiusa, na dawnieyszey zasadzie z członkami dawnieyszemi i kancelaryą

w tymże samym domu. Tym czasem porużam Hrabiemu Liwenowi, niezwłocznie zaiąć się pod waszą wiedzą, ułożeniem proiektu do urządzenia i etatu dla Jeneralnego Ewanielickiego Konsystorza Państwa, które do Moiego potwierdzenia maią bydź przez was podane. Po otrzymaniu potwierdzenia i rozpoczęcia działań Konsystorza Jeneralnego, nastąpi zamknięcie udzielnych posiedzeń konsystoryalnych przy Justyckolegium. Spodziewam się, iż na tey nowey osnowie sprawowanie interessów duchownych Kościoła Ewanielickiego, lepiey będzie odpowiadało, niż dotąd, ważnemu swemu celowi, i więcey w tem będzie iedności. Rozkazuię także o wszystkiem tem uwiadomić Prezesa Jeneralnego Ewanielickiego Konsystorza Państwa, Hrabiego Liwena, i konsystoryalną Izbę Justyckolegium, oraz poruczyć niezwłocznie przywieść do skutku, co do kogo należy. Co się zaś tycze oddzielnego urzędowania Justyckolegium spraw Inflantskich i Estońskich, poruczono to Rządzącemu Senatowi, do którego w tey rzeczy wydany iest ode Mnie Ukaz. Względem xiążki zbioru pieśni Busse, która z rzeczy w niey zawartych okazała się niezgodną ze świetnością i ważnością przedmiotu, a w którey pozostała mała liczba dobrych śpiewów dawnieyszego zbioru, zgoła nie iest dostateczną, iżby mogła bydź xiążką używaną podług swoiego przeznaczenia, Rozkazuię obiawić wolę Moię, ażeby ta xiążka nie była odtąd używaną w Rossyi.„ Powyższy Ukaz Senat obwieścił w całem Państwie dnia 9 Sierpnia r. b.

Z Paryża d. 25 Września.

Król chce dziś po trzeci raz widzieć wystawienie płodów. Podczas powtórnego ich oglądania rzekł do Malarza Hersent, który tą razą wystawił obraz Gustawa Wazy żegnaiącego swóy lud, a przed dwiema laty obraz Ludwika XVI. rozdaiącego podczas tęgiey zimy r. 1788 iałmużnę ludowi. " WPan lubisz dobrych Królów malować,„ na co Artysta odpowiedział: " Tak iest, N. Panie, i poddanym Jego nie zbywa ani na materyi, ani na zachęceniu do podobnych przedmiotów.„

Urodzenie córki przez Xiężnę Berry oznaymione miastu zostało przez 12 z dział wystrzałów. Jeden z dzienników ubolewa, iż z powodu tego zdarzenia musiano prochu oszczędzić, bo gdyby się syn był urodził, nastąpiłoby dwa razy tyle wystrzałów.

Kardynał Perigord będzie na początku następuiącego miesiąca na arcybiskupstwo Paryzkie instalowany.

Xiężna Burbon założyła w swoim pałacu przytułek dla ubogich chorych i dała mu prósty napis: " Szpital Enghien.„

Dziennik Quotidien rozszyrzył pogłoskę, że Minister spraw wewnętrznych, Hr. Decazes, złoży swoy urząd, poczem podniosły się papiery rządowe.

Królowa Hiszpańska przybyła d. 19 b.m. do Montpellier. D. 2 oczekiwana była w Tuluzie, a d. 23 w Auch. Mowi ona ięzykami Francuzkim, Włoskim i Hiszpańskim.

Obior na deputowanego byłego Xiędza Gregoire zatrudnia ciągle nasze dzienniki. Niepodległy nazywa go szanownym prałatem; Konstytucyionista godną podporą konstytucyi; Renomée szlachetną nadzieią liberalistów; Minerwa stałym obrońcą praw narodu; Konserwator zapa-

lonym demagogiem; Chorągiew biała obrzydłem Króloboycą; Quotidien krwawym oszczercą; Gazeta Francuzka przywodzi z owczesnego Monitora dawnieysze iego czyny. Ministrowskie zaś pisma zachowuią zupełne o nim milczenie. Umiarkowane sądzą, iż pomimo wielkich iego przymiotów, lepiey byłoby, gdyby nie był obrany. (Nie głosował on w prawdzie na śmierć Króla, bo był na poselstwie, ani głosu swoiego nie posłał, rownie iak 14 innych członkow konwencyi będących na poselstwach; ale na piśmie i ustnie oświadczył się za koniecznością przeistoczenia Francyi na Rzplitą i zniesienia władzy Królewskiey. Iest on w duchu republikaninem i oraz przypisuiący wszystko nadnaturalnemu Boskiemu natchnieniu.)

Zaciągnione w Verdun przez jeńców Angielskich długi od r. 1803 do 1814 wynoszą do 3 mill. 534, 874 Fr. a liczba ich wierzycielów 250. Dotąd mieszka ieszcze w Verdun do 500 Anglików i chcą w okolicach tamteyszych kupić dobra.

Utworzyło się tu towarzystwo z uczonych religii Ewanielickiey, i chce na zasadzie zapewnionego wszystkiem religiom wolnego wyznania, wydawać roczniki protestanckie.

Miasto Hawr posiadać teraz ma, podług pism naszych, przeszło 15,000 papug. Prowadzi one niemi handel; ale że zmnieyszył się teraz ten handel rownie iak innych odnog, przeto przywoz przewyższył w krotce wywoz. Założona tam teraz została szkoła papug, w którey za 5 Fr. miesięcznie żywiona iest i uczona papuga.

Chemik odkrył niedawno na wyspie Korsyce mineralną ziemię, która zawierać w sobie ma część złota. Robi on z niey naczenia stołowe, które co do koloru i świetności, okazuią się iakby w ogniu wyzłacane. Nazywaią tę ziemię Corcicaurum.

Hr. de la Ferronaye uda się w tych dniach na swoie poselstwo do Peterzburga.

Minister woyny Marszałek Gouvien St. Cyr obiął zaraz po powrocie do Paryża urzędowanie swoie.

Wyszło iuż tu z druku pismo X. Pradta " Kongress Karlsbadski. „

Dziennik Paryzki donosi z Strazburga, iż od niedawnego czasu przybyło do Alsacyi wiele żydówskich rodzin z Niemczech z swoiemi maiątkami, które tam chcą osiąść.

W krain Marokańskim trwaią ieszcze ciągle zaburzenia. W niektórych mieyscach złupiono i zburzono domy żydowskie i wielu mieszkańców pomordowano.

Ces. Austryiacki dowodca w Lombardyi, Jeneral Hr. Bubna, udaie się do Piemontu, dla umowienia się względem oznaczonego przez Kongress Wiedenski naydaley w 6 latach postawienia w stanie obronnym twierdz Piemontskich i Sabaudzkich, nad któremi mało co dotąd zrobiono.

Z Londynu d. 24 Września.

Iedna z gazet tuteyszych wyraża: " Xżę Rejent podczas bawienia swoiego na wyspie Wight przysłaną sobie miał od niewiadomey osoby w podarunku gustowną i kosztowną złotą dyiamentami wysadzaną tabakierę, w którey znalazł pięknie napisane wiersze z Pisma S przysłowia Salomona, które głębokie zrobiły na nim wrażenie. „

Reformatorowie Manszesterscy dla uwiecznienia zdarzeń d. 16 Sierpnia wyna-

leżli wyraz Peterloo. Gdy woysko Angielskie mowią, uderzyło na zgromadzony lud na Petersfield w Manszestrze i ten rozpędziło, przeto rowne odniosło zwycieztwo iak pod Waterloo, i słusznie nazwać go można Peterloo. —— D. 19 przerwana tam została służba Boża, ponieważ mnostwo reformatorów w białych kapeluszach z zielonemi wstążkami wpadło na cmentarz i wielki zrobiło hałas. Są oni szczególniey w niedziele czynnemi i wszelkiego rodzaiu dopuszczaią się zdrożności. Zaden z konstablów nie może im się pokazać.

P. Canning iadł w Sztuttgardzie u Króla Wirtembergskiego obiad, i przedsięwziął ztamtąd dalszą podroż do Szwaycaryi i Włoszech.

Papiery rządowe znacznie od niewielkiego czasu spadaią.

Xże Wellington trudni się wielkim budynkiem, który chce w Strathfieldsay byłey wsi Lorda Riwers wystawić. Podano mu iuż wiele planów, alej żadnego nie przyiął; chce on, iak mówią, starogrecką architekturę z nowożytną połączyć, którąby powszechne sprawiła podziwienie. Papież przysłał mu w podarunku wiele ozdób, a z Herkulanum i Pompei sprowadził mnostwo rzadkości.

Listy z wyspy S. Heleny pod d. 17 Lipca donoszą, iż osadom stoiących tam liniiowych okrętów dokuczaią bardzo choroby; raz tylko w miesiąc dostaią świeżą żywność; racyie woyska lądowego zmnieyszone na połowę zostały, a drzewa do opału wcale brakuie. Co chwila oczekuią tam przybydź maiącego z Anglii okrętu z żywnością. Bonaparte był zdrowy; lecz nikogo widzieć nie chce i zdomu nie wychodzi. Nowy iego dom będzie w krótce ukończony.

Ludność Ziednoczonych Stanów północney Ameryki wynosi teraz 10 mill. 500,000 dusz. Jeżeli ta ludność powiększać się będzie (czego domyślać się należy) w tym stosunku, iak w ostatnich 80 latach od r. 1786 (w którym miała tylko 4 mill. dusz) tedy rzeczone kraie mieć będą w 1844 roku 21, w 1869 roku 42, a w 1894 roku 84 mill. mieszkańców.

Gazety tuteysze zawieraią następuiące doniesienia z południowey Ameryki: —— Smierć Don M. Palacio, członka kongressu Wenezueli i Ministra skarbu iest prawdziwem nieszczęściem dla tey Rzptey. Był on bardzo biegłym w politycznem prawodawstwie i gorliwym o niepodległość Ameryki. —— W Mexyku ma bydź większa liczba patryiotów, niżeli sądzić można, i panami są prowincyy, gdzie tylko woyska Królewskie nie zasięgaią. Niedostatek tylko broni wstrzymuie ich postępy; ale i tey spodziewaią się dostać. —— W Texas coraz daley rozszerza się powstanie; mieszkańcy łączą się z przybyłem tam z Ziednoczonych Stanów zakładem woyska, i naczelnikiem swoim obrali Jenerała Bernardo. —— Podług listów z Buenos-Ayres pod d. 2 Lipca otworzona tam została składka dla wdów i sierót poległych w woynie przeciw Hiszpanii żołnierzy, i za kilka dni urosła do 3000 piastrów. Dyrektór tey Rzptey oznaymił d. 16 Czerwca urzędownie o wyyść maiącey przeciw temu kraiowi z Kadyxu wyprawie od 18 do 20,000 woyska, i poczynił stósowne rozporządzenia do iey odparcia. W tym celu

pomnożone zostały warownie około miasta, a wewnątrz porobione są szańce. Okna i drzwi domów maią bydź zatarasowane, a związek pomiędzy domami utrzymany będzie przez dachy, które są płaskie; zgoła tak iest wszystko urządzone, iż walka toczyć się nawet będzie po wtargnieniu nieprzyiaciela do miasta, do czego, iak ostatni napad Anglików okazał, mieyscowość wielką podaie sposobność. Prawie każdy dom będzie niejako twierdzą i może bydź rowem i wałem opatrzony; mury zaś oprzeć się zdołaią kulom i ogniowi. Cytadela postawiona iest w naymocnieyszym stanie obrony, a na celnieyszych ulicach rozstawione będą działa. Osada miasta składać się będzie z 15,000 ludzi, a w okolicach iego stać będzie 10,000 konnicy. Telegrafy są urządzone, a na rzece Plata aż do morza stoią szybko pływaiące dla ostrzeżenia statki. Kobiety i nie mogący walczyć wysłanemi zostaną z droższemi rzeczami wgłąb kraiu. Zbroiownie zapełnione są bronią, a Portugalczykowie zapewnili zachować ścisłą neutralność. —— Puyerredon, który godność dyrektora oddał Jenerałowi Rondeau, obiął znowu stopień pułkownika w woysku. Zachowuie on zawsze ieszcze wielki wpływ do spraw publicznych i zasłużył na to. Jenerał Belgrano ogłosił w obozie nową konstytucyią, którą żołnierze z wielkim zapałem przyięli. —— Lord Cochrane wziął od miasta Guanapo (w Peru) 70,000 piastrów kontrybucyi, z którey dostało się każdemu maytkowi (między któremi iest 850 Anglików) po 100 piastrów. Eskadra iego (dodaią też doniesienia) znayduie się w przedziwnym stanie, a sława iego iako marynarza tak iest wielka, iż maytkowie Hiszpańscy lękaią się z nim potykać. Bogaty konwoy, którego wartość na 2 mill. piastrów podaią, płynąc z Guaiaquil pod zasłoną fregaty Hiszpańskiey Kleopatra, schronił się przed eskadrą Lorda Cochrane do portu Payta, gdzie iest przez niego zamknięty. —— Z Kurasao donoszą pod d. 31 Lipca, że wyprawa powstańców pod Jenerałem Urdaneta dopięła iuż wczęści swoiego planu, ponieważ, podług doniesienia z Puerto-Cabello, po stoczeniu bitwy z Hiszpańską eskadrą, którą pobiła, wysadziła woyska swoie do Pozuelos niedaleko Barcellony. Hiszpańska korwcta Nimfa zaledwo dostała się w skołatanym stanie po tey bitwie do La Guayra, a bryg tygrys opanowali powstańcy. Po nadeyściu tego doniesienia do Puerto-Cabello zatrzymano tam wszystkie okręty.

Z Sztokolmu d. 21 Września.

O podroży naszego Monarchy nadchodzą tu ciągle doniesienia, że wszędzie przyymowany iest od swoich poddanych iako oyciec z neywiększą radością i przywiązaniem. D. 17 udał się J. K. Mość z Następcą tronu do północney części Dalekarlii.

Wczoray rano wymienione zostały zatwierdzenia umowy zagadzaiącey spory między Szwecyią i Daniią, za pośrednictwem Angielskiego Posła Lorda Strangford zawartey, w iego mieszkaniu przez obustronnych pełnomocników. — Z powodu zawarcia tey umowy Minister Duński do spraw zagranicznych, P. Rosenkrantz, przysłał w imieniu Monarchy swoiego Lordowi Strangfort i tuteyszemu Duńskiemu Posłowi, P. Krabbe, kosztowne tabakiery z wizerunkami Króla brylantami osadzonemi.

DODATEK
DO Nro 82.
GAZETY KRAKOWSKIEY

Z KRAKOWA DNIA 13 PAZDZIERNIKA 1819 ROKU WE SRODĘ

— *Z Krakowa.* —

Uniwersytet Jagielloński z Naukowem Towarzystwem złączony, zachowuiąc przepis statutu swoiego, i chcąc uświetnić tak otwarcie Szkół publicznych, iako też rocznicę zaprowadzenia Konstytucyi od Trzech Nayiaśnieyszych Pretektorów wolnemu Miastu nadaney: odprawi na dniu 18 Października r. b. w Amfiteatrze Szkół Nowodworskich o godzinie iedenastey przed południem publiczne posiedzenie w niżey opisany sposób:

X. Mateusz Dubiecki, Prałat i Kanclerz Kapituły Krakowskiey, zagai posiedzenie łacińskim poematem winszuiącym JW. JX. Stefanowi Hołowczycowi, Członkowi Uniwersytetu Jagiellońskiego, wyniesienia na Stolicę - Arcy Biskupa i Prymasa Królestwa Polskiego.

Józef Jankowski, Professor Filozofii, dokończy rozprawę na dniu 31 Maia r. b. do połowy tylko odczytaną: " O znakomitszych nieprzyiaciołach Filozofii i powodach, ktore ich do uwłaszczania tey umieiętności skłoniły.,,

X. Mikołay Janowski, Kanonik i Professor Teologii Moralney, zamknie posiedzenie rozprawą: O stosunkach ducha Religii z duchem praw Kraiowych.

Dan w Krakowie d. 12 Października 1819.

P. Czaykowski, Sek. Tow. Naukowego.

Z Madrytu d. 14 *Września.*

Wyrokiem z d. 12 b. m. mianował Król Xcia San Fernando, granda Hiszpańskiego, pierwszym Ministrem (do spraw zagranicznych.) Jest to 30 letni utalentowany człowiek, maiący za sobą siostrę Kardynała Burbon, arcybiskupa Toledu, i żony Xcia Pokoiu. P. Lozano de Torres Ministra sprawiedliwości, który oddawna ubiegał się o pierwsze ministrowstwo, przeznaczaią teraz na posła do Wasingtonu, i sądzą, iż przez to poniżenie wypadł z łaski Królewskiey.

Zolta gorączka na wyspie Leon wzmaga się okropnie. Od 1go do 20 Sierpnia umarło tam na nią 105 ludzi, 392 ozdrowiało, a 723 nowo zachorowało. Od 20 do 31 umarło 445, 663 ozdrowiało, a 1313 zachorowało. Kadyx iest dotąd od niey wolny, i czynione tam są składki dla nies-

częśliwych Leonczyków, których więcey z nędzy i niedostatku niżeli na zarazę umiera.

Wyprawa z Kadixu ma niezawodnie w krotce odpłynąć. Dowodzący Jenerał Calleia znayduie się iuż na admiralskim okręcie. Jest ona, iak powszechnie zapewniaią, przeciw Buenos-Ayres przeznaczoną, gdzie przygotowano się na iey przyięcie. Tu w Madrycie spodziewaią się, że Portugaliia otworzy dla tey wyprawy port Montevideo. Ztamtąd przebydź musi rzekę Plata i pustynie nim dostanie się do miasta Buenos-Ayres, które ma potem oblędz i zdobyć.

ROZMAITOSCI.

— Z Wileńskich Brukowych Wiadomości. —

O umiarkowaniu.

W życiu miarę zachoway według twego stanu,
Mierność iest wielki dochód i chłopu i panu.
Buchowski.

Pan Budowniczy, wzór staropolskiey cnoty, powiada że o prawdach moralnych naylepiey z przykładów przekonać się możemy, i że o użytku ich iak naycześciey ludziom przypominać należy. I tak np. „Umiarkowanie (mówi) iest zasadą wszelkiey mądrości ludzkiey; bez niey ani prawdziwego szczęścia, ani spokoyności mieć nie będziesz....

„Znałem ekonoma (słowa są P. Budowniczego), który chcąc naśladować Pana Kommissarza, zapomniał o umiarkowaniu: ubrał się w podobne, iak Pan Kommissarz kałanki, i utracił korzystne mieysce; nie za same w prawdzie kałanki, ale te zwróciły oczy gorliwych o dobro Pańskie, i spostrzeżono, że Pan Ekonom był za nadto biegły w arytmetyce, i często rozchód Pańskiego dobra za swoię uważa intratę: owóż naybieglejszym arytmetykom umiarkowanie iest potrzebne.

„Żony moich dobrych przyiacioł zapomniały o umiarkowaniu, i chcą, sposobem dla istot rozumnych nie bardzo przyzwoitym, iedna drugą naśladować (w oryginale było: małpować wyraz niedość szlachetny): Rzemieślnikowa JPanią Kupcową, JPani Kupcowa WW. Adwokatową i Rejentową: te Wielmożne, Jaśnie Wielmożną i t. d. a na to wszystko day Panie mężu pieniędzy: albowiem bez tych niemożna mieć pięknych ekwipażów, Perskich szalów, napiers.onych kapeluszów; nie można bryllować w loży, dawać herbat tańcuiących, słowem, nie można załatwić tylu rzeczy, nieodbicie każdey dobrey żonie i gospodyni, tak dla dobrego tonu, iako i dla sławy mężowskiey potrzebnych..... Zkądże tu wziąść pieniędzy?.... mąż takiey Jaśnie Wielmożney zaciąga długi i sposobi się do exdywizyi; mąż takiey Pani Rejentowey, drożey nad przepis prawa za excerpta brać musi, póki z mieysca nie wyleci; mąż takiey Pani Adwokatowey, za stawanie w sądzie bez miłosierdzia obdzierać musi; mąż takiey Rzemieślnikowey wlezie bez wątpienia po uszy w długi; wszyscy tacy mężowie w kłopotach i złey sławie — A któż tu winien?... Podobno obie strony. JWW. WW. JPanie i dalszych tytułów podobne żony, iż zapomniały, że nie ma prawdziwego szczęścia bez umiarkowania; a mężowie, że ulegaiąc takim żonom bez umiarkowania, poświęcaia im własną dobrą sławę, nie szanuią rozumu i zapominaią na przyszły los własny, los żony i dzieci. Potrzebne więc równie żonom, iak i mężom umiar-

kowanie.

„Częstokroć naylepsze chęci bez umiarkowania szkodę przynoszą. Pod czas pożaru mnóstwo ludzi zbiegło się na ratunek nieszczęśliwego. Chcieli naśladować bohaterską miłość bliźniego; szkatułę z pieniędzmi, drogie sprzęty i inne kosztowne rzeczy, z powszechnem podziwieniem z pośród płomienia uratowali; ale zapomniawszy o umiarkowaniu, za nadto daleko ocalone od zniszczenia rzeczy odnieśli, a właściciel, który ich dotąd znaleść nie może, złorzeczy nieumiarkowaney miłości bliźniego! Owoż ratuiąc bliźniego, nie należy zapominać o umiarkowaniu.

„ Pewny Erudyt, szacowny nasz współziomek, spostrzegłszy błędy w wyrażeniach Polskiego języka, chciał naśladować klassycznych pisarzy, popisał wydoskonaloną przez siebie Polszczyzną ogromne foliały, których nikt z nas pospólstwa zrozumieć nie może: przypisywał to wprawdzie wyższości swych wyobrażeń, których nikt, prócz kilku osób w Polsce, iak to sam skromnie oświadcza, ogarnąć nie może; ale zawsze nieodżałowana dla XIX wieku szkoda, że się do naszego poięcia zniżyć, i dla dobra spółziomków, powszednim językiem tłumaczyć nie raczy. Potrzebne więc i uczonym umiarkowanie.„

Wielu podobnemi przykładami wystawia Pan Budowniczy potrzebę umiarkowania każdemu iakiegobądź stanu i godności człowiekowi. Wdzięczność tylko iedną wyłącza od tego powszechnego prawidła, i dodaie, że przez cały przeciąg długiego życia nie doświadczył iey uprzykrzenia; że nie ma przykładu, ażeby kogo szafowanie iey do exdywizyi czyli bankructwa przywiodło; i że tem samem nieumiarkowanie wdzięczności, nietylko za szkodliwe nie uważa, ale owszem nayszczerzey ie wszystkim swoim dobrym przyiaciołom i znaiomym zaleca. Ja zaś pisząc o umiarkowaniu, nie chcę bydź podobnym do owych kaznodzieiów, którzy to gromią wyątępki grzesznych z ambony, a zlazłszy z niey, inaczey rzecz przykładem obiaśniaią, kończę więc umiarkowany artykuł i podaię go do Wiadomości Brukowych.

O zaraźliwey chorobie w pewnym kraiu.

(Z Gazety Weimarskiey.)

W kraiu naszem wszczęła się zaraźliwa choroba, która bardzo przestrasza publiczność, chociaż nie iest śmiertelna. Jest to choroba, która od nieiakiego czasu tak wiele ludzi uczyniła niememi, iż w nayludnieyszych miastach tak wielka pannie cisza, iż trawaby rość mogła i szelest myszy i t. d. słyszeć można. A co naygorsza, że nawet lekarze, chirurdzy i aptekarze podlegaią tey chorobie, i ostatni, iak zabrano im czapki od alembików, nie są w stanie robienia *Essentiam vociferam Paracelsi.* Publiczność tem zaś więcey rozpacza, że ta choroba nie dotyka ani dzieci, ani kobiet, ale tylko samych młodzieńców i męszczyzny. O przyczynie tey choroby w tym właśnie czasie, w którym ludzie, dla ulżenia uciśnionem sercom, naybardziey potrzebuią języka, są zdania podzielone. Gmin przypisuie ją tego letniemu komecie, w którego ogonie miał nawet dostrzedz sztylety i miecze; ale oświeceńsza niema część publiczności sądzi, iż pochodzi z zaraźliwego powietrza. Zgubne to powietrze nie okazało się w żadney z dawnieyszych Europeyskich woien, dopiero w rewolucyjney Francuzkiey

rozwinęło swóy iad zab, ierało tysiące ludzi we Francyi, rozszerzyło się w pobliskie i dalekie kraie, i szukało swych ofiar tak w pałacach, iako i chatach. Z końcem r. 1814 zwolniała iego wściekłość, a w r. 1818 zdawało się, iż zupełnie wygasła, co iest tem smutniey, że teraz zaczena się na nowo w Niemczech rozwiiać. W ięzyku kunsztowym nazywaią go *Miasma Zeilipoicum*, i składa się podług podania zmarłego w Lichtfeld Chemika Biedermana z gazu węglanego, duszącego i zwierzęco zepsutego; gazu żywotniego nie zawiera w sobie naymnieyszey cząstki. Doświadczono w zapełnionych więzieniach, że kadzenia kwasami solnym i saletrzanym nie są wcale na to Miasma skutecznemi; iedno tylko żywotne powietrze i światło Atmosfery rozwolnić i zniszczyć iadiego może. Spodziewać się iednak należy, iż ościenne kraie rozciągną kordony, ażeby to obrzydłe Miasma nie rozszerzyło się daley i nie przygotowało ogromnego grobu milczenia.

Dnia 11 i 12 *Października* 1819.
Cena zboż rożnego gatunku na Targu w Krakowie sprzedawanych.

Korzec	1. Zł. gr.		2. Zł. gr.		3. Zł. gr.		4. Zł. gr.	
Pszenicy	15	15	15	—	14	15	14	—
— Żyta	9	15	9	—	8	15	8	—
— Jęczmienia	7	—	6	15	6	6	6	—
— Owsa	5	—	4	24	4	15	4	12
— Jagieł	24	15	24	—	23	15	22	—
— Grochu	8	—	7	15	7	—	6	20
— Rzepaku	22	—	21	15	21	—	20	—

Cena Zbeża
W Warszawie d. 2 *Października.*

Korzec Pszenicy	od Złp.	22	do 30.
— — Żyta	— —	15	— 17
— — Jęczmienia	— —	10	— 15.
— — Owsa	— —	8	— 10.
— — Grochu	— —	13	— 14.

Cena Zboża
W Gdańsku d. 1 *Października.*

Łaszt 30 Korcy wynoszący.

Pszenicy	od Złp.	600	do 860.
Żyta	— —	460	— 480.
Jęczmienia	— —	300	— 360.
Owsa	— —	260	— 320.
Grochu	— —	560	— 600.

Bieg Pieniędzy
W Krakowie d. 11 *Października.*

Czer. Zł. Holl: monetą Courant Złp.	19 gr.	8.
— detto Cesarski . — —	19 —	4
Fryd. Pruskie . . . — .	34 —	—
Luidor . . . . —	36 —	—
złoto frankowy . . . . — .	32 —	—
Szeiny Wiedeńskie za 100 — .	231 —	—
Złoty ryński Szeinami . — .	1 —	21

DONIESIENIA

Bractwo Miłosierdzia ninieyszym Obwieszczeniem uwiadomia Powszechność, że czyniąc zadosyć Ustawom i wszelkim Ordynacyom ściągaiącym się do porządku w przedarzy Fantów in Monte pietatis zastawionych, a w czasie w tychże Ustawach i Ordynacyah wyznaczonym nie wykupionych, postanowiło tego rodzaiu Fanty podać na Publiczną Licytacyą, postarawszy się wprzódy, aby każdy wszczególności Fant przez Osoby przysięgłe otaxowany był, a takowa taxa z podpisem taxuiącego w Xięgę na to przygotowaną wpisana została, która to Licytacya w Domu Miłosierdzia w Sali do Schadzek Brackich przeznaczoney odbywać się będzie Dnia 8 Miesiąca Listopada Roku 1819 o godzinie 9tey rano do pierwszey. Fanty maiące być licytowane znayduią się takowe: srebro, złoto, kleynoty, suknie różne, bielizna materyie sztukami i t. d.

Ostrzegaią się właściciele wymienionych Fantów 1mo Że ktoby sobie nie życzył, aby iego Fant na licytacyi przedany był, wolne mu go będzie wykupić, a to przez ten cały przeciąg czasu, który się od daty obwieszczenia teraźnieyszego, aż do dnia licytacyi wyznacza. 2do Że to wszystko co Licytacya nad Kwotę daną ex Monte Pio wyżey podniesie, wrócone właścicielom zostanie. Działo się w Domu Brackim na zwyczayney Schadzce dnia 1go Października 1819.

Piekarski S. B. i B. P.

Podpisany zawiadomia niniejszym, że na dniu 28 Września 1819 r. przez Wysoki Senat Rządzący Notaryiuszem wolnego Miasta Krakowa i iego Okręgu mianowanym został, i do działań swych Kancellaryią w domu pod Liczbą 84 na Podelwiu zwanym w ulicy Grodzkiey ustanowił.

Ignacy F. Rogalski.